

Universul Literar

PREȚUL ABONAMENTULUI în țară: pe un an 100 lei. în străinătate pe un an 200 lei.

LOGODNICII SPANIOLI

Tabiou de RIBÈRA

Două călători

Jerome și Jean Tharaud

Jérôme și Jean Tharaud au început să compună încă de pe băncile școlii și „*Les deux pigeons*” nuvelă care s'a publicat mai târziu cu multe transformări într'o revistă pariziană, e prima încercare a acestei fericite colaborări. Firile lor erau deosebite, după cum amândoi se deosebeau de cel mai mare, omjer stabilit la Tonkin, dușman al mardăriei Capitalei și scăpător de energie pe care o cheltuia în vânătorile de tigri.

Jerome era mai puțin energic și inclinat spre contemplație iar Jean cu același gusturi de ougetare divagată vedea o nuanță intensă de moliciune sedentară. Aceasta numai în orele lor de repaos, închiși între pereții camerei unde gustul studiilor nu-i prea înălțaua. Căci altminteri frații erau doi pătimiși și încercați călători.

Era ceva moștenit aceasta: tatăl călătorise fără încetare iar mama lor le mărturisise că în tinerețe „ar fi voit să fie un marinar”. Nostalgia orizonturilor nesfârșite, dorința privilegiilor necunoscută, îi stăpâneau încă din liceu și nu trecea vară în care cei doi frați, de pe atunci legați într'o prietenie strânsă, să nu se aventureze dincolo de graniță. De multe ori plecau fără mijloace suficiente și trebuiau să străbat distanțe enorme pe jos, dormind pe marginea drumurilor și petelindu-și foamea cu mâlucă unei gazde binevoitoare și bogate... Dar tinerii nu se obnuiau și întotdeauna puteau fi văzuți în oraș sau oboșiți ca după călătorie, sau absorbiți în planul unei noi expediții sau întru pregătirea ei. Patima aceasta îi urmărește și astăzi cu aceeași râvnă și urmările ei sunt toate cărțile publicate de frații Tharaud: într'adevăr, binecuvântată patimă.

Ajunși la Paris, foarte tineri, frații Tharaud au început să publice la revista lui Charles Péguy, „*Cahiers de quinzaine*” năvele scurte, mai toate cu subiecte exotice cari plăceau mult și erau admirate de esteti. Când apăru „*Dungley*”, poveste anglo-saxonă. Ambele Franco o judecă destul de bună pentru concursul academiei Goncourt, unde fu într'adevăr premiată și apăru în volum.

Nevoile vieții îi sili însă pe Jerome să devină conferențiar de literatură franceză la Budapesta unde fu atras de fizionomia studenților evrei a căror evoluție îl interesa și el adună material pentru succesul de mai târziu: „*A l'ombre de la croix*”.

Dar nici aci nu putu sta multă vreme și oferindu-i-se un post de trimis special al unui mare cotidian

francez pe câmpul războiului bur Jerome, fire aventuroasă, îl primi. Frații erau însă despărțiți și asta nu putea să le fie în voie. De aceea, siliți de greutatea traiului și desamăgiți de tenacitatea publicului care se încapătana să nu-i cunoască, intrară amândoi secretari la romancierul Maurice Barrès. Aci o transformare se petrecu în sufletul începătorilor; învățară arta grea a scrisului, meșteșugul literaturii și timp de șapte ani cât rămăseră în slujba lui Barrès, nu publicară decât o duzină de nuvele și câte-va volume. Dar talentul lor se simți în timpul acesta de seva creației, se rănecă de plămădeala migăloasă a opinii și creștea puternic și curat la umbra abstenenței. Când în 1911 apăru cu valvă mare „*La maîtresse servante*”, și la sfârșitul anului cu alt succes răsunător „*La fête arabe*”. M. Barrès zâmbia îngăduitor; „arborale e în floare spunea el. „Succesul creștea din volum în volum și la începutul războiului apăru popularul roman: „*A l'ombre de la croix*”.

Ca mai în toate lucrările fraților Tharaud, subiectul e simplu și vag în cartea aceasta. Nu se știe când e povestire și când e descriere, totul e amalgamat ca în creuzetul alchimicilor ca să dea acea neîntreruptă serie de tablouri strălucitoare de viață, sub care se întrevede conturul larg și general al evreilor polonezi.

E o carte de moravuri cartea aceasta, dar de moravuri generale și neîmpovărate de întâmplări individuale și patologice, o carte care la prima vedere pare impersonală dar care e totuși atât de personală prin discernerea amănunțelor ei, un amestec fericit de naturalism și impresionism.

Veni apoi războiul și frații Tharaud plecară cu un roman nou în raniță promițându-și să-i facă corecturile în tranșee și rugând Providența să nu le ia viața înainte de a isprăviși lucrarea aceasta. După trei zeci de luni de suferințe, cădură la iveală „*Une relève*” în care sunt povestite toate amănuntele războiului, toate cruzimile și neomenile lui, împreună cu o minunată psihologie a mulțimilor ce suferă și se urăsc, la fel cu cele descrise de Barbusse în „*Le feu*”. Fură apoi strămutați de pe front în Maroc unde lucrând fără încetare, taciturni și liniștiți, așteptau sfârșitul războiului.

„*Dieux*” unde înfățișează în trăsături largi și caracteristice, un pogrom asemănător aceluia din Rusia. Dar cu acest roman, cu toată seriozitatea și anomalia subiectului, o nouă fizionomie e resfrântă de slova fraților Tharaud. Zâmbetul luminos, râsul inofensiv și ironia sinceră încep a străbate prin perii acelei impersonalități aparente de mai înainte. Caracterele acestea se evidențiază în ultimele romane, mai ales în „*Le chemin de Damas*” unde se descrie plictisala, monotonia Siriei și greutatea pentru a ajunge la Damas; un amestec genial de impresii și cunoștințe de bibliotecă din care se desprind însă pagini minunate scrise într'o limbă de anatologie.

Problema Sionismului și a Palestinei e numai schițată și tratata ei pe larg e anunțată de autori în viitorul și mult așteptatul roman „*L'an prochain à Jérusalem*”.

Frații Tharaud se despart de naturalismul pentru că nu consideră pe om ca pe o bestie și pentru că nu-l subjugă prea mult mediului. În același timp nu sunt impresionisti prin coordonarea împușă a tablourilor, a scenele și prin ordinea precisă și naturală a capitolelor. Am putea să-i

Insula fericită

S'aprinde globul lași pe pragul înserării.
O legătură stăcoasă pădurea înălțată...
Și liniștea se'ntinde, departe, pe câmpie,
Spre zărele bătăie de valurile mării

În atmosfera caldă, serenitate-adâncă.
Pe culmea neguroasă a muntelui, s'aprinde
Lumina tremurată de vreasuri lăcrimă.
Pe care-o fac ciobanii în peștera din stâncă.

Și pâlpare tăcerea în vrăjele naturii
Sub cerul ce schipește de miște de stele,
O! câtă frumusețe na picură din ele
Când chimul și-l reflectă în apele pădurii.

Pe insula aceasta, sublimă, fericită,
Ași vrea să-mi trec viața în stări contemplative.
Să simt câteodată, că lumea muritoare
Poate gusta o clipă din cupa infinită!

Ionel Fr. Botez

asemănăm cu așa numiții *orientaliști*, prin exotismul subiectelor și prin realismul amănunțelor, dar multe îi deosebesc și de dânsii. Așa de pildă nu văd pe arabi nici în miraculosul de legendă al lui Loti nici în extravaganța lui Farrère, nici nu studiază raporturile dintre civilizația lor și cultura elină și romană ca Louis Bertrand, Frații Tharaud își consideră mai înainte de toate personajele ca oameni, și de aci aceea asemănare nedefinită e oroilor lor, apoi îi zugrăvesc ținând seama de pecetea mediului și din caracterele acestea, secundare la drept vorbind, își trag ei conflictele. Conflictele sunt mai, generale și cazurile individuale sunt îndepărtate; așa în „*Tragédie de Rarillac*” se urmărește un caz de nebunie mistică, o monomanie patologică care intrupează nevroza mișcării anarhiste de acum un sfert de veac. Apoi în „*Quand Israël est roi*” revoluția comunistă e arătată paralel cu rolul imens pe care l-au avut evreii în deslănțuirea ei, iar în „*La Randonnée de Lamba Diouf*” se zugrăvește cu scripuri de umor tolerant mentalitatea unei țări negre în timpul prăpădului european.

Și din aceste idei largi, clasice ale cărților lor, din conflictele mărețe ale sufletului omenesc ce le formează e înlăturată sau trecută pe a doua treaptă iubirea. Comoara aceasta nescată de sentimente și de patimi atât de contradictorii.

Fondul acesta limpede și larg e exprimat într-o limbă minunată. Descrierea și povestirea nu se înlătură una pe alta, ci, ca și lianele ecuatoriale, înlănțuiesc trunchiul romanului și se contopesc cu măduva sa.

Un amănunt demn de ținut minte, și care-i desparte de maniera unui Zola, Daudet sau Goncourt e lipsa totală de note în studiul lucrărilor lor. „O carte e o visare asupra amintirilor care au rămas în sufletele noastre și nu în notele noastre” spunea unul din frații redactorului dela „*Les nouvelles littéraires*”. Și tot acolo, în interviuul alternant al celor doi sărbătoriți ai publicului, aflu cum își lucrează ei volumele. Mai întâi se naște ideea cărții dintr'un cuvânt spontan în cursul unei conversații, apoi urmează o lungă conversație cu care prilej sunt îndepărtate lucrurile netrebuincioase și se vedește trupul de spumă al lucrării și după ce totul e pus pe hârtie intervine o lungă răbdare și o neobosită muncă în doi. De zece ori manuscrisul trece dela unul la altul și de fiecare dată e corectat cu glas tare; orice nearmonie, orice încălcitură de cuvinte neestetice este ștearsă fără milă, de unde aspectul acela muzical pe care îl are fraza fraților Tharaud.

Văduvă pe drumuri

(Snoavă)

Iulișca este cernită : de vre-o două zile, trei,
A'ngropat pe bietul Ferentz, pe bărbatul dumneaci.
Mai deunăzi, dete'n piață peste-o veche cunoștință
Peste-un bucătar român ce n'avea nici o știință
De nenorocirea mare ce pe Iulișca lovise
Și, cu drept cuvânt mirat, de cum o'ntâlni, îi zise :
— Dar tu Iulișco ? Ce-i asta ? Ce e fa pe capul tău ?
— Cum ? Inche nu auzit che murit Ferentz al meu ?
— Nu mai spune ! Tiii... săracu !
Ei, ș'acuma ce-ai de gând ?
— Șteptam la stopun slujit, plinim anu mai curând
Ș'apoi mintem merem casa, dincolola frate mea,
Aici nem se pot remune un veduva la șosea.

V. Bilciurescu

Și după ce romanul sau nuvela se tipărește, munca aceasta nu încetează și fiecare ediție apare cu noi perfecții de limbă. E o distracție migăleala aceasta flaubertiană după cum ei însiși și mărturisesc.

Talentul lor atât de puternic și de original cu un fond atât de bogat și o formă atât de aleasă, au făcut din frații Tharaud doi scriitori apreciați și iubiți de publicul european, care mai așteaptă multe lucruri frumoase dela penele lor fecunde.

Mircea Eliade

Micul voluntar

Războiul era declarat și toată suflarea de la mic la mare vorbea de el. În școlile de băieți se discuta războiul și chiar strategia cu multă înflăcărare. Fiecare spunea cu mândrie câți membri din familie are pe front, ce ispravă glorioasă a făcut vre-unul din ei. Profesorii plecați la războiu, erau mereu la ordinea zilei și cei mai severi morți pentru țară erau cei mai regretați; orice severitate a lor era uitată.

Când vre-unul din elevi primea vre-o scrisoare, o arăta la toți și toți regretau că sunt prea mici, și că nu pot să meargă să se lupte ca cei mari.

Comunicatele zilnice erau comentate cu seriozitate; citațiunile la ordinea zilei provoca entuziasmul la cei mai mari și jurnalele aduse în secret de externi, erau trecute din mână în mână.

La liceul Sf. Gheorghe se discuta mai cu apăsare ca ori unde. Clasele primare cu cei mici, clasele I și a II-a de liceu, erau și ei ca cei mari în curent cu ceea ce se petrece pe front. Discuțiile erau armate de jocuri, cari bine înțeles, erau numai de-a războiul.

În școală se formase o bandă de „militari”, sub comanda unui superior de 13 ani. La toate recreațiile luptele începeau și cele mai grele mișcări, atacurile cele mai îndrăznețe, toate erau duse la bun sfârșit de „benii militari ai școlii”. Aveau o singură supărare, că nu puteau să sape tranșee așa cum se făcea pe câmpul de luptă; dar cu o ingeniozitate mare creștau însemnări pe pământ și în inspirația lor aprinsă, erau convinși că sunt adevărate tranșee. Șeful trupei, d-nul general, era bine înțeles de neamul lor, dar trebuia să aibă grijă, în calitate de comandant, să găsească printre școlari și o trupă de inamici. Aci fusese o mare greutate, și mai mai era să se desfacă armata, căci ni-

mei nu vroia să fie inamic, supus chiar mai înainte de luptă la vorbe aspre, ba chiar la pumni și trânteli. Dar „Dom general” — d-nul Georgescu-mic, — dintr'o vorbă curmă cearta. Inamicul se va trage la sorti, și oricine, va trebui să treacă prin această rușinoasă etichetă de a fi neamț.

Micul Pavli, nu era nici odată în joc, nu doare că nu vroia, dar ceilalți mai mari nu-l primeau în rândul lor. La faceput, când se formase banda, venise și el — dar nu fusese primit. Micul Pavli era cel mai mic din școală; nu avea vârsta nici pentru clasa I primară. Nu putea alerga cu picioarele lui scurte și eum era mic și gras, cum îl împingea puțin, cădea jos. D-nul general declarase că era prea micuț să înțeleagă jocul și cu multă blândețe îl dete la o parte. D-nul Fany Pavli, cu pălăria mică, roșie, înfundată pe capul lui buclat, nu zise nimic, — și de atunci, cu rezemare, cu mânuțele în buzunarul hainei, sta și se uita la cei mari cum se joacă. Câte odată îi venea și lui poftă să se lupte contra inamicului, — și o rupea și el la fugă în urma celorlalți. Dar atunci, în mijlocul drumului se oprea, știind că d-nul șef nu o să-l lase până la sfârșit, — deseori numai gândul îl făcea să cadă înainte de a fi în fața dușmanului. Dar se deprinsese micul Fany cu acest joc și și petrecea așa toate recreațiile, fără să murmure.

De altfel Fany Pavli, nu se plângea de soarta lui, se obișnuise cu indiferența tuturor de când intrase în școală; nimeni nu-l băga în seamă și băeșul nu prea vorboret, se deprinsese cu noua lui viață. El era una din victimele războiului. Tatăl său, căpitan, fu nevoit să-l interneze, căci pierduse nu de mult pe tânăra lui soție și micul Fany fu dat în îngrijirea unei școli bune. La început, Fany căutase să se facă prieten cu vecinul său de bancă, dar acesta un băeș cu ceva mai mare ca el, gros și adormit, nu avea alt gând decât să mănânce bomboane englezești. Atunci micuțul nu căutase să-și mai spună necazurile : că nu are mamă, că tatăl e la războiu, că corespondentul lui e ocupat, nu poate să se ocupe prea mult de el. Băeșul suferea că nu avea un prieten la care să spue ceiace-i făcea cea mai mare plăcere, scrisorile ce le primea dela tatăl lui, care era pe front. Scrisorile ce le primea, nu erau mai lungi de două, trei linii, scrise cu litere mari de tipar, groase, ca băeșul să poată singur și cu ușurință să le citească — și în adevăr la citea și recitea ceasuri întregi, de le știa pe din afară. La rândul lui lua o foaie liniată din caiet și la meditație, sub lampa cu lumina ei prea tare, își dădea osteneala să răspundă la aceste scrisori. Scrisorile nu erau lungi, dar scrierea era mare, stângace, copilărească întocmai ca aceia a unui copil ce nu are 7 ani. Nimeni nu știa de primirea scrisorilor, nici de răspunsul ce-l dădea; la ce să spue acest lucru vecinului, care toată ziua mânca bomboane englezești

sau celorlalți cari nu vroiau să-l primească la joc.

Intr'o zi din luna Noembrie, șeful militarilor, generalul Georgescu-micul, își adună armata chiar la începutul recreației:

— Ascultați băeți, am ceva extraordinar să vă spun, după care o să ne jucăm: Tata ne-a spus aseară, la masă, o întâmplare de pe front, și cum e la ministerul de războiu, e bine informat și le știe toate. El spuse că e ceva extraordinar, eroic, ca din povești. Ascultați: un ofițer, un căpitan, numele o să apară în toate jurnalele, o să fie citat la ordinea zilei și decorat de rege, a făcut o faptă mare: era între noi și dușmani un pod. Acest pod, dacă-l treceau ai noștri, — erau pierduți, — dar nici inamicii nu îndrăzneau să-l treacă și atunci ne trimeteau gloanțe și obuze ca să lăsăm podul liber și ei să treacă. Atunci ofițerul nostru, care are să fie decorat, se duse singur printr'o ploaie de obuze ca să pue dinamită și să facă să sară podul. După ce a așezat explosivul, a aprins fitilul și liniștit s'a întors la soldații săi prin aceeași ploaie de gloanțe și obuze. Din nenorocire, un șrapnel a isbucnit lângă el și a fost rănit, e un adevărat erou.

— A murit? zise un copil mai nerăbdător.

— Nu, rana e ușoară. E însă o minunăție că nu l'a doborât focul inamic. Inamicii nu au trecut podul și ai noștri au fost victorioși, numai din cauza lui! E un erou!

Noi o să ne jucăm de-a podul... O să fie frumos! Eu sunt generalisimul armatelor voastre. Voi sunteți ofițerii — și zicând aceasta, luă în stânga lui un grup de vre-o 3 băeți. Podul este colo între copaci.

Voi, — zicând aceasta, luă un grup de alți băeți. — sunteți dușmanul. Aceștia nu au vră vreme să zică nimic, căci șeful urmă: „voi, dușmanii, trimiteți în spre noi armata, obuze și gloanțe. Toți, sub istorisirea înflăcărată a șefului, alergau și căutau să-și îndeplinească rolurile. Un burete luat din chestă, cu sfoara după el, era în mâna generalisimului și trebuia să reprezinte dinamita care distruge podul.

— Acum, zise generalisimul, fiți cu băgare de seamă. Eu am dinamita și fitilul, și cer un voluntar, un soldat de bună voie, care trebuie, prin gloanțele și obuzele ce inamicii o să arunce, să pue cartușul și să-l aprindă liniștit. Incepem: „Cine vrea să fie voluntarul? Trebuie unul voinic, un erou! Atunci din armată se precipitară o mulțime și toți cereau cu entuziasm să facă pe voluntarul.

— Eu, eu! Dar deodată se auzi o voce de copil mai mic, care foarte decisă, țipa aproape predominant pe celelalte, cu vorbele următoare:

— Eu, eu trebuie să fiu voluntarul care s'aprind cartușul!

Micul Fany îndrăznise să spue aceste cuvinte. Dela începutul jocului urmărise tot ceia ce șeful spusese, fără ca nimeni să se ocupe de el. El știa de dimineață, din scrisoarea cu litere mari de tipar, că tatăl său era rănit. — și cu ochii încă roșii de plâns și tremurând, dar cu decizie, ceruse să pue el focul la podul improvizat.

Șeful, mirat de atâta îndrăzneală, îi răspunse:

— Nu ți-i rușine? Tu un pic să te amesteci în jocul nostru? Aide cară-te! — înt.

...Dar micul Pavli nu plecă, ci mai cu îndrăzneală, în tăcerea ce o provocase, țipă cu pasiune:

— Ba da. Eu am să dau foc la pod! Eu am dreptul la asta! Eu singur, — să știți, — zise el autoritar generalisimului.

— Da, — pentru că tata e ofițerul de care ai vorbit. Tata este căpitanul Pavli! Ai auzit! Da. El a făcut să sară podul. Eu știu de eri, pentru că tata deși rănit mi-a scris singur, temându-se să nu-mi spue altii! Da. — mi-a scris; — mi-a scris.

Nu putu spune mai mult. Cu ochii înflăcărați, cu obraji aprinși, întinse generalisimul trupeii scrisoarea pe care plânsese câteva ceasuri și pe care de abia se

mai cunoșteau rândurile scrise de rănit — apoi micul Fany, fără să mai ceară nimic, smuci buretele din mâna generalului și cu sfoara după el, se repezi în spre podul improvizat să dea foc dinamitei și să-l arunce în aer.

Imitație și adaptare de

A. Holban de Coressy

Emil Zola și politicianii

Toată intelectualitatea franceză și-a adus deunăzi elogiul ei genialului scriitor naturalist Emil Zola, autorul monumentalului Rougon-Macquart ce intrupează într'o unitară plămuire tot ce cuprinde ideea de Franța. Nu au lipsit nici frunțașii și și ostașii politiceii contemporane, uitând că Zola nu-i iubia de loc, ba din contra.

Cu acest prilej se cuvine să amintim un articol de oportunitate scris de sărbătoritul Franței, încă din 1880 asupra politicianilor, pe cari îi definea în următoarele tăioase linii:

Când un om nu e bun de nimic și nu e în stare să facă nimic, face politică.

Medici fără pacienți; avocați cu ghiozdanul gol; scriitori fără editori; autori inediți, etc... toată lumea asta de etc... etcetera, se lansează în politică și reușesc. Iată de unde izvorăsc miile astea de mediocrități pe cari îi întâlnești la tot pasul.

Sămbăta Morților

Ard focuri de jertfă... străluce
A păcii brăzdate câmpii;
Vin morții pe drumuri în cruce
Ca'n vise cuprind pe cei vii
Ferice de cei ce'n durere
Curată și fără de chin
In jertfe găsec mângâere
Și'n jale au cerul senin
Dar vai de cei căror le cântă
Vre-o rugă ce n'au ascultat.
Cântare ce tremură nfrântă
Și sbuciumă ca un păcat —

Marla Gunjan

GEORGETA DUCREST

AMINTIRI DESPRE IMPARATEASA IOSEFINA

Traducere de CONST. A. I. GHICA

CAPITOLUL XII

Castelul de la Malmaison

Reîntoarsă la Paris, m'am simțit foarte mirată de a nu mai fi înconjurată de luxul cu care mă obișnuisem: cu toate astea, atunci ca și azi, am simțit fericirea de a fi la mine acasă. Ceia ce mi-a plăcut mai ales la Navarre a fost Josefina; pe ea o

maison se făcure în sfârșit și în ziua fixată ne-am prezentat Majestății Sale.

Castelul de la Malmaison nu e mare. Napoleon avea aci un apartament comod. Josefina, care păstrase pentru împărat un adevărat cult, nu dăduse voie să se clinească măcar un scaun din loc și de aceia nu

Napoleon înconjurat de familia sa.

regretam și mă gândeam cu bucurie la clipa în care o voi revedea.

Pregătirile întoarcerii la Mal-

voise să se instaleze în apartamentul lui, ci preferase să stea la parter.

Apartamentul lui Napoleon rămăsese neschimbat, și era nespulș de luxos, în schimb apartamentul Josefinei era foarte simplu și era drapat cu muselin alb.

Pareul de la Malmaison era încântător și extrem de bine îngrijit.

Din prima zi în care am sosit aici am regretat mult șederea noastră la Navarre. De la ora nouă dimineața trebuia să fii complet îmbrăcată pentru a te duce în salonul cel mare unde se aflau toți senatorii, consilierii de stat și personalul caselor Impăratului și al Impărătesei Maria Luiza. Toți bărbații erau în uniformă, iar persoanele care făceau parte din personalul Josefinei, purtau costumul de șambelan. Eticheta aceasta nu prea mi-era plăcută.

Generalul Leclerc

Dejunul era servit ca la Navarre. De obicei se aflau vre-o zece, doisprezece străini invitați mai dinainte sau reținuți după vizita pe care o făceau în scopul acesta dis de dimineață. După masă toată lumea se ducea în salon unde Impărăteasa se întreținea o oră cu fie-care invitat. După aceea Majestatea Sa se ducea să facă o plimbare cu trăsura la care participam și noi. Țintă plimbării era în totdeauna pădurea de la Batard.

După aceea ne întorceam la curte unde ne găteam pentru masa de seara la care erau întotdeauna invitate vre-o zece cincisprezece persoane. După masă Josefine făcea o partidă de cărți iar restul Societății juca biliard sau făcea muzică de cameră.

Nimic nu era mai trist decât felul acesta de viață stereotip, dacă pot să mă exprim astfel. Nu eram suficienți de solemn pentru o curte.

Fiecare se observa, așa că nici o intimitate nu era cu putință. Nu găseam o clipă liberă pentru a putea sta de vorbă cu cei cari ne plăceau: în locul lecturilor interesante sau al convorbirilor plăcute de la Navarre, domnea aici o plictiseală nespulș care ne făcea să regretăm felul nostru de trai.

CAPITOLUL XIII

Paulina Bonaparte

Am revăzut la Malmaison o persoană cu care fusesem în relații foarte intime și care mi-a lăsat în suflet o amintire neștearsă. Persoana aceea era domnișoara Aimée Leclerc și care prin căsătoria ei devenise prințesa d'Ékmül. Bogăția n'o schimbase de loc și a rămas în totdeauna simplă, modestă și indulgentă.

Impărăteasa o iubea foarte mult și a primit-o cum nu se poate mai bine. După plecarea ei Majestatea Sa, făcu elogiul domnișoarei Leclerc într'un chip care putea părea exagerat unei persoane care n'ar fi cunoscut sinceritatea Josefinei. Dânsa ne-a istorisit cum s'a făcut căsătoria domnișoarei Leclerc cu generalul Davout.

În epoca expediției din Saint-Domingue, Bonaparte care era consul voi să încredințeze comanda trupelor cumnatului său generalul Leclerc care se căsătorise cu Paulina Bonaparte. Îl chemă în cabinetul său și îi comunică intențiile lui.

— „Nu mă neliniștește soarta soției mele, ci aceea a surorii mele; nu pot să-i dau nici o zestre și nu înțeleg s'o las fără nici un sprijin, când absența mea poate fi lungă, eternă chiar...”

— „Ei, și nu sunt eu aici. Haide dragul meu, fă-ți pregătirile în liniște. Măine sora d-tale va fi măritată...”

— Dar...

— Nici un dar... Crede că am vorbit destul de lămurit.

Generalul Leclerc, obicinuit ca toți ceilalți generali, să privească asemenea unui stăpân pe acela care cu puțin mai înainte fusese egalul lui, plecă fără să rostească o vorbă.

Peste câteva minute, generalul Davout, intră în biroul primului consul și îi spuse că venise pentru a-i anunța căsătoria lui.

— Cu domnișoara Leclerc? Foarte bine ai făcut.

— Nu, generale cu doamna...

— Cu domnișoara Leclerc, întrerupse Napoleon, apăsând pe cuvântul acesta. Țin însă că această căsătorie să aibă loc imediat.

Paulina Prințesa Borghese

— „Ași fi foarte fericit să slujesc din nou Franța, răspunse generalul, dar o datorie sfântă mă reține aici.

— „Dragostea d-tale pentru Paulina?”

În privința asta n'ai de ce te teme, o să mergă cu d-ta.

— Iubesc de multă vreme pe doamna... e liberă acuma, și nimic n'o să mă facă să renunț la ea...

— Exceptând voința mea, răspunse primul consul. Te vei duce imediat la Saint Germain, la d-na Campan care îți va prezenta pe logodni-

ca d-tale, domnișoara Leclerc. In privința dotei și a trusoului mă însărcinez eu.

Și iată cum se făcu căsătoria.

Doamna Leclerc era fără îndoială cea mai frumoasă persoană pe care am văzut-o.

A critica exteriorul ei era cu totul imposibil, cu toate astea avea un mare defect, era lipsită de orice cultură și convorbirea ei era tot atât de neplăcută pe cât îi era figura de frumoasă. Pentru a-i plăcea nu trebuia să-i vorbești de cât de modă, pălării și alte fleacuri... dacă aveai nenorocul să vorbești în fața ei de artă și literatură erai pierdut. Ea îi făcea tot felul de neajunsuri generalului repetându-i zilnic că trebuia să se simtă foarte fericit că se căsătorise cu ea. Așa era cel puțin când am cunoscut-o.

N'am mai văzut-o de când a devenit prințesa de Borghese. E posibil ca să se mai fi slefuit puțin în Italia unde a stat multă vreme, în țara aceea frumoasă unde a-i impresia că-i de ajuns să respiri aerul ei pentru a avea sentimentul poeziei și al bunului gust.

(Va urma)

Henri

Henri Lavand

RANA

El, 42 ani.

Ea, 35.

Trecut de miezul nopții. Ei intră amândoi. Au urcat scara micului hotel discret, tăcut, unde totul era stins (strada Trocadéro) și sunt acum, cu ușile închise într'un salon intim care precede camera ei.

Ea, privindu-l în picioare. Ei bine, amicul meu ești mulțumit?

El, care și-a și aruncat pe o mobilă pălăria și paltonul. Da, mulțumesc. (Se apropie, o ia în brațe și o sărută lung pe păr lângă tâmplă). Mulțumesc. Și iar mulțumesc!

Ea. Nu vei mai spune...

El. Nu, firește!

Ea. — ...că eu sunt rea?

El. Nu, nu vorbi... Asta turbură... Sunt de pe acum fericit, așa de fericit!! n'ăș putea crede că voi fi cândva mai fericit.

(Îi scoate mantoul, pălăria, foarte delicat. Ea nu se împotrivesc. Atrăgând-o spre o mică canapea). Vino aici. (Se așează fără a-și retrace mâna).

Da, sunt complectamente, absolutamente, totalmente fericit.

Ea. Ce de adverbe!

El. Oh nu! Nu glumi într'un astfel de moment. Eu exprim prost sau mai curând nu caut încă să exprim ceea ce simț. Asta mi-ar fi imposibil. N'am decât un gând în acest minut: să nu

Soseste Toamna

— SONET —

...Și iar sosește toamna nveșmântată
Cu frunze 'ngălbenite și uscate,
Pe dealuri și prin văi împrăstiate;
Cu ceru'i mohorât, de neagră pată...

Curând... și prin aleele 'ntristate
Va plânge dragostea îndohiată;—
Nu vor mai rătăci ca altădată
Perechi de-amanți cu mersuri
legănate...

Adio de atunci, senine visuri!
Spre alte zări s'or duce ca'n abisuri
In șiruri lungi, dragi paseri călătore.

S'or duce iar, în stoluri, urmărite
De-a noastre năzuinți n'ndeplinite
Și vom tânji de-o rază dela soare...

Sob. Hortopan

încetez de a te privi o secundă, și să rămân cât mai multă vreme sub desmierdarea pătrunzătoare și mângâietoare a acestor doi ochi din cari iubesc atât izbucnirea melancolică, atât tainica interogație, atât tăcerea plină de iubire, o tăcere cu totul deosebită cum au singure elementele când ele tac. Ah! impenetrabila tăcere a ochilor unei femei care ascultă despre amor! (Îi sărută mâinile) Berta, te iubesc, ești sigură nu-i așa?

Ea. Ce întrebare! Mai întâi vreau s'o cred.

El. Nu. Spune: o cred.

Ea. O cred. Și vezi chiar că ți-o probez. Fără asta... Sigur că eu nu mă căiesc de asta.

El. Niciodată, niciodată.

Ea. Zici... și apoi într'o zi pleci.

El. Poți... amica mea, iubita și scumpa mea amică! Știi mai ales.

Cine că eu nu sunt ca ceilalți. Iată doi ani de când te cunosc și te iubesc.

Ea. Nu, nu mă iubești decât de un an. A fost luni la început fără să-mi faci curte.

El. Culegeam impresii, răutăcioaso.

Ea. Fie. Dar în primele timpuri păreai foarte indiferent.

El. Nu eram, n'am fost niciodată. Cum mai întâiu aș putea eu să fiu știind ce ai suferit cu...

Ea. Oprindu-l și punându-i mâna pe gură. Sst! Nu vorbi de ceea ce nu mai este.

El. Iertare! Nu te-am mâhnit?

Ea. Nu, amicul meu. Și apoi nu mai vreau să-mi stric prezentul cu trecutul. Inima mea a devenit oportunistă.

El. Aș fi așa de desolat să-ți pricinuesc cea mai mică tristete: îți datorez atât!

Ea. Să nu facem socoteli.

El. Da, îți datorez totul; ție îți datorez de a retrăi.

Ea. Exagerezi.

El. Spun adevărul. Tu deasemenea, tu știi bine că altădată eu...

Ea, punându-i din nou mâna pe gură. Aide, nici un altădată! Nimic decât astăzi, mă înțelegi?

El. Ai dreptate, scumpă amică. De altfel prezentul e așa de frumos. Dar trebuie cu toate acestea să-ți spun minunea ce ai săvârșit-o.

Ea. Bun! iată că acum mă lauzi peste măsură?

El. Ascultă-mă. E alevărat ce-mi amintea adineauri. Nu te-am iubit deodată, din primul minut; asta a venit încet, progresiv, pas cu pas, cam pe nesimțite. Iată,—îngăduemi Berta o comparație grație căreia mă voi face mai bine înțeles: există boli teribile, violente, nemiloase cari încep cu ani înainte, cari se strecoară puțin câte puțin, fac progrese încete, se statornicească din oră în oră și fără ca acel care este atins să conceapă cea mai mică bănuială, se duce, vine ca de obicei purtând și plimbând cu el, în el, răul care îl va omorâ și numai în ziua când bagă de seamă că e atins, că în acelaș timp se constată piedut și atunci e prea târziu, s'a făcut, n'ai de cât să mori.

Ea. Nu ești vesel.

El. Ei bine, din contră, există iubito aici în umea aceasta fericiri, feluri de fericiri timide cari nu sunt năprasnice, fulgerătoare: sunt pasiunile cari nasc foarte liniștit într'ocută a sufletului, în umbră, încolțesc tăcute, ascunse, se întăresc acolo mute, împing seva lor mai înainte fără ca acela care e atins să conceapă cea mai mică bănuială: se duce, vine ca de obicei purtând și plimbând cu el, în el, planta sacră care-l va înveseli și numai în ziua când ea imbobocește și dă prima sa floare el simte toată trăinicia rădăcinilor ei așa de vechi; nu caută de altfel s'o taie dar chiar când ar vroi e prea târziu, s'a făcut, nu mai are decât să trăiască și să iubească.

Ea. Amicul meu!

El. Iată. Și ceea ce trebuie deasemenea să știu e că nu mai mă recunosc de când te cunosc. Înainte felul meu de a fi era să văd trist totul.

Acum totul e albastru, totul strălucește. Ah! când ești fericit ai ca un cer de Italia în inimă! Ai mâini încântătoare; le țin, le sărut, nu le las, le ador.

Ea. Ce de nebunii! dar spune-le, nu se repetă multă vreme.

El. O vei vedea. Astfel tu ești... tu vei fi a mea îndată astăseară.

Ea. Impecabila, cum mă numia, da... eu fac asta, mă dau și o fac fără păreri de rău, amicul meu. Am reflectat destul înainte: poate pentru a obține aici în lumea aceasta vre-o bucurie de la amor trebuie la urma urmelor să introduci puțină bunătațe, puțină caritate aducând cea mai

Câteva hazuri

Restaurant de lux

Un șiret

— Chelner, vezi dacă bucătarul caută firul ăsta de sâr, spune-i că e la mine...

— Bunicuțo, adevărat că ochelarii măresc obiectele?
— Sigur, puiule!
— Atunci, scoate-i când îmi dai prăjitură.

tuală. Cu toate acestea „Poë bea ca un nebun“, mărturisește prietenul și traducătorul operelor sale în franceză și el însuși un renumit alcoolic, Baudelaire, iar cele mai frumoase dintre nuvelele sale și le scria rătăcit prin vreo cărciumă ordinară. Doborât de un surmenaj intelectual ne-susținut cu nimic materialicește, colindând prin toate redacțiile ca să și vândă câte o poezie sau schiță zvârlite, pe hârtie în fumul absintului, zdrobit de moarte tinerei sale soții, înșelat de prieteni, Poë avea uneori visuri extrem de optimiste, voia să scoată reviste fără capital și făcea planul unei călătorii în jurul pământului, precum și scrierea a două romane celebre.

De multe ori se hotărâ să nu mai bea, dar hotărârea nu și-o ținea nici 24 de ore și prietenii îl găseau a doua zi prin beciul vreunei circumscripții sau adormit prin vre-un șanț uscat de mahala. Convingându-se că nu mai are pic de voință. Põe începu să socotească „bestială“ firea omenească și căzu în neurastenia cea mai neagră.

A murit beat într'o cărciumă scârboasă din Londra, dar geniul a în-

vins viciul omului și nuvelele sale fatastice au intrat de mult pe tărâmul literaturi universale.

Japonezii fiind odată amenințați de ciumă și acest teribil flagel răspândindu-se mai cu seamă prin șobolani, au expus în toate colțurile imperiului afișe mari cu premii de doi Seni și jumătate (8 parale) pentru fiecare șobolan mort.

Cu ocazia aceasta s'au construit peste un milion de curse de prins rozătoarele cari într'adevăr n'au întârziat să dispară. atunci inteligenții japonezi după ce au desinfectat toate cursele, le-au prefăcut în aparate de încălzit urechile soldaților ce luptau în ținuturile înghețate.

Cine a spus că numai Americanii sunt oameni practici?

Procedeul deschis de Grisselini e același aplicat de Jenner, cu singura deosebire că bănățenele noastre întrebuințau puroiul celor atinși de variolă, puroiu pe care-l păstrau în cutiuțe și pe care-l introduceau scrijelind brațul copilului, ca și în ziua de astăzi. Spun că e și întunecat deoarece nu putem ști dacă Jenner a cū-

piat procedeul sau l'a descoperit prin propria lui intuiție. Domnul Grigoraș înclină spre cea dintâi presupunere. Cartea fiind scrisă în nemțește, doctorul ar fi putut-o citi și intrigat de obiceiurile medicale ale locuitorilor zugrăviți întrânsa, ar fi cerut șefului său de spital să-i îngăduie experiențele. Acestea dând rezultate satisfăcătoare, Jenner a perfecționat metoda și a rămas nemuritor. După cum am spus acestea pot fi adevărate dar în același timp pot fi și neadevărate deoarece se știe că Jenner a experimentat și a gândit foarte mult asupra acestei chestiuni. În orice caz, numai prin simplul fapt că inteligența bunicilor noștri dela colțul Carpaților de acum două sute de ani, întrecea pe aceia a atâtor genii medicale din Apus, e deajuns pentru mândria noastră de buni români.

Silviu Nicoară

NOUILE PREMII FILATELICE

ALE

UNIVERSULUI LITERAR

— Pe luna Iulie 1924 —

CUPON No. 2.